

11 Μαΐου, 1995

[ΚΟΥΡΡΗΣ, ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΗΣ, ΑΡΤΕΜΙΔΗΣ, Δ/στές]

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ,

Εφεσείων-Ενάγων,

v.

ΔΕΣΠΩΣ ΑΒΡΑΑΜ ΣΤΑΥΡΟΥ (ΑΡ. 2),

Εφεσίβλητης-Εναγόμενης.

(Πολιτική Έφεση Αρ. 8034).

Γενικές αποζημιώσεις — Εγκεφαλική διάσειση, θλάση και εκχυμώσεις της δεξιάς κροταφικής χώρας του τριχωτού της κεφαλής, θλάση και άλγη της οσφυϊκής μοίρας της σπονδυλικής στήλης και γαστρίτιδα — Ύψος αποζημιώσεων.

5

Μάρτυρες — Αξιοπιστία μαρτύρων — Επέμβαση Εφετείου σε ευρήματα αξιοπιστίας από το πρωτόδικο Δικαστήριο.

10

Αποζημιώσεις — Επέμβαση Εφετείου σε ευρήματα του πρωτόδικου Δικαστηρίου για αποζημιώσεις.

Ιατρικά πιστοποιητικά — Περιεχόμενο εν σχέσει με την ιατρική μαρτυρία που πρόκειται να δοθεί κατά τη δικάσιμο.

15

Σε αυτοκινητικό ατύχημα που έπαθε ο εφεσείων-ενάγων στις 29.3.1986 όταν ήταν 28 ετών, υπέστη εγκεφαλική διάσειση, θλάση και εκχυμώσεις της δεξιάς κροταφικής χώρας του τριχωτού της κεφαλής, θλάση και άλγη της οσφυϊκής μοίρας της σπονδυλικής στήλης και γαστρίτιδα.

20

Το πρωτόδικο Δικαστήριο του επέδινε £45.- ειδικές και £1.750.- γενικές αποζημιώσεις πλέον τόκο και έξοδα, απέρριψε τον ισχυρισμό του ότι υπέστη μετατραυματική δυσκοπία της οσφυϊκής μοίρας και βρήκε ότι είχε κληρονομικά ελαττωματικό δίσκο και κάκωση των μαλακών μοριών που ερέθισαν τον εκφυλισμένο δίσκο.

25

Με την έφεσή του, ο εφεσείων παραπονείται ότι κακώς το πρωτόδικο Δικαστήριο επέτρεψε, παρά την ένστασή του, να δοθεί μαρτυρία ότι δεν υπέστη μετατραυματική δισκοπάθεια αλλά ότι επρόκειτο περί κληρονομικής δισκοπάθειας που προϋπήρχε, γιατί τέτοιος ισχυρισμός δεν υπήρχε στην έκθεση υπεράσπισης. Επίσης, ότι το ποσό των αποζημιώσεων είναι ανεπαρκές. 5

Αποφασίστηκε, ότι:

- (1) Δεν ήταν απαραίτητο για την εφεσίβλητη-εναγόμενη να συμπεριλάβει στην έκθεση υπεράσπισής της τον ισχυρισμό περί κληρονομικής δισκοπάθειας αφού η άρνηση των σωματικών βλαβών του εφεσεύοντα - ενάγοντα του επέβαλλε αυστηρή απόδειξή τους. 10
- (2) Το θέμα της κληρονομικής δισκοπάθειας τέθηκε κατά την αντεξέτασή στους μάρτυρες του εφεσεύοντα - ενάγοντα και ο ισχυρισμός περί του αντιθέτου δεν ήταν ορθός, επίσης του δόθηκε η ευκαιρία να προσκομίσει αντικρουστική μαρτυρία. 15
- (3) Η μαρτυρία περί κληρονομικής δισκοπάθειας ήταν συνυφασμένες με τους ισχυρισμούς του εφεσεύοντα περί μετατραυματικής δισκοπάθειας τους οποίους η εφεσίβλητη ήταν ελεύθερη να αντικρούσει χωρίς να είναι ανάγκη να αναφέρεται στα ιατρικά πιστοποιητικά ή να γίνεται ειδική αναφορά στην έκθεση υπεράσπισής της. 20 25
- (4) Το Εφετείο δεν επεμβαίνει στα ευρήματα αξιοπιστίας του πρωτόδικου δικαστηρίου, εκτός αν καταφαίνονται εξ αντικειμένου ανυπόστατα· το γεγονός ότι ο ιατρός Πελίδης εξέτασε τον εφεσεύοντα μόνο μια φορά δεν κλονίζει την αξιοπιστία του. 30
- (5) Το ποσό των £1.750.- για γενικές αποζημιώσεις ήταν δίκαιο και εύλογο. 35

Η έφεση απορρίφθηκε με έξοδα σε βάρος του εφεσεύοντα. 35

Αναφερόμενες υποθέσεις:

Aristotelous v. General Insurance Co. (1981) 1 C.L.R. 582, 40

Πίτσιλλος ν. Ευγενίου (1989) 1(E) Α.Α.Δ. 691,

Καννάουρου και Άλλος ν. Σταδιώτη και Άλλου (1990) 1 Α.Α.Δ. 35,

Christodoulou v. Menicou and Others (1966) 1 C.L.R. 17,

Ioannou v. Howard (1966) 1 C.L.R. 45.

5 Έφεση.

Έφεση από τον ενάγοντα κατά της απόφασης του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λευκωσίας που δόθηκε στις 8/12/89 (Αρ. Αγωγής 3542/86) με την οποία επιδικάστηκε το ποσό των γενικών αποζημιώσεων για σωματικές βλάβες που υπέστη ο ενάγων σαν αποτέλεσμα τροχαίου ατυχήματος.

M. Κυπριανού, για τον Εφεσείοντα

15 *K. Δημητριάδης, για την Εφεσίβλητη.*

Cur. adv. vul.

20 ΚΟΥΡΡΗΣ, Δ.: Την απόφαση του Δικαστηρίου θα δώσει ο Δικαστής Γ. Χρυσοστομής.

25 ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΗΣ, Δ.: Σαν αποτέλεσμα τροχαίου ατυχήματος στις 29.3.86, ο εφεσείων-ενάγων υπέστη σωματικές βλάβες και με την αγωγή του εναντίον της εφεσίβλητης-εναγόμενης, αξίωσε ειδικές και γενικές αποζημιώσεις. Κατά την έναρξη της ακροαματικής διαδικασίας η εφεσίβλητη παραδέχτηκε πλήρη ευθύνη για το ατύχημα και το μοναδικό θέμα που τελικά εκδικάστηκε ήταν εκείνο των αποζημιώσεων.

30 Ο εφεσείων κατά τον ουσιώδη χρόνο ήταν 28 χρονών, μόνιμος υπολοχαγός στον Κυπριακό Στρατό. Το πρωτόδικο Δικαστήριο επεδίκασε σ' αυτόν το ποσό των £45.- ειδικές αποζημιώσεις και £1.750.- γενικές αποζημιώσεις, πλέον τόκους και έξοδα.

35 Το πρωτόδικο Δικαστήριο απεδέχθη ότι ο Εφεσείων υπέστη εγκεφαλική διάσειση, θλάση και εκχυμώσεις της δεξιάς κροταφικής χώρας του τριχωτού της κεφαλής, θλάση και άλγη της οσφυϊκής μοίρας της σπονδυλικής στήλης και γαστρίτιδα. Τα τραύματα αυτά βρήκε ότι στην αρχή ήσαν πολύ επώδυνα, αλλά σταδιακά υποχώρησαν και δεν απεδέχθη ότι η κατάσταση του εφεσείοντα επιδεινώθηκε σε βαθμό που να μην είναι σε θέση να εκτελεί τα καθήκοντα του στην Εθνική Φρουρά ή ότι επηρεάστηκε η υπηρεσιακή του ανέλιξη. Ο Εφεσείων παρέμεινε στο Γενικό Νοσοκομείο Λευκωσίας από 29.3.86 μέχρι 2.4.86 και αργό-

τερα του παραχωρήθηκε άδεια ασθενείας για ένα μήνα από την Επιτροπή Αναρρωτικών Αδειών της Εθνικής Φρουράς.

Επίσης το πρωτόδικο Δικαστήριο αποδεχόμενο τη μαρτυρία του ιατρού Πελίδη απέρριψε τον ισχυρισμό του Εφeseίοντα και των ιατρών του ότι υπέστη μετατραυματική δυσκοπάθεια της οσφυϊκής μοίρας και βρήκε ότι είχε κληρονομικά ελαττωματικό δίσκο και υπέστη κάκωση των μαλακών μορίων που ερέθισαν τον εκφυλισμένο δίσκο.

5

Οι λόγοι της έφεσης τροποποιήθηκαν σύμφωνα με το Διάταγμα του Δικαστηρίου ημερ. 27.2.95 και η έφεση ακούστηκε εκ νέου με βάση τους λόγους Γ, Δ, Ε και Στ, του τροποποιημένου Εφετηρίου.

10

Οι λόγοι αυτοί όπως αναπτύχθηκαν ενώπιόν μας, επικεντρώθηκαν στο θέμα της μετατραυματικής δυσκοπάθειας και στο ύψος των γενικών αποζημιώσεων που επιδικάστηκαν από το πρωτόδικο Δικαστήριο, οι οποίες θεωρήθηκαν υπερβολικά χαμηλές.

15

Για το θέμα της μετατραυματικής δυσκοπάθειας είναι το παράπονο του εφeseίοντα ότι το πρωτόδικο Δικαστήριο κακώς επέτρεψε παρά την ένσταση του, να δοθεί μαρτυρία ότι δεν υπέστη αυτού του είδους το τραύμα, αλλά ότι επρόκειτο περί κληρονομικής δυσκοπάθειας που προϋπήρχε και υπέστη ένα ερεθισμό, γιατί τέτοιος ισχυρισμός δεν αναφέρετο στην Έκθεση Υπεράπισης. Εδώ θα πρέπει να αναφερθεί ότι το πρωτόδικο Δικαστήριο έδωσε άδεια στον εφeseίοντα κατόπιν δικής του αίτησης, να προσκομίσει αντικρουστική μαρτυρία επί του θέματος αυτού, αλλά ο εφeseίων τελικά επέλεξε να μην το πράξει.

20

25

Αναπτύσσοντας την επιχειρηματολογία του ο δικηγόρος του εφeseίοντα ανέφερε πως το Δικαστήριο επηρεάστηκε σε μεγάλο βαθμό πάνω στο θέμα της κληρονομικής δυσκοπάθειας από τη μαρτυρία του Δρος Πελίδη, που έδωσε μαρτυρία για την εφeseίβλητη. Ακόμα ανέφερε πως αυτή η διαπίστωση του Δρος Πελίδη δεν αναφέρεται στην Έκθεσή του και ότι η γραμμή της υπεράσπισης ήταν ότι οι ισχυρισμοί του εφeseίοντα δεν ήταν αληθείς και το θέμα της κληρονομικής δυσκοπάθειας δεν τέθηκε στον εφeseίοντα και τους μάρτυρες του όταν έδιδαν μαρτυρία.

30

35

Το σκεπτικό του Δικαστηρίου για να καταλήξει τελικά να δεχθεί τη μαρτυρία του Δρος Πελίδη, στις σελ. 67-69 των πρακτικών, αναφέρει:-

40

“Οι γιατροί που κάλεσε ο ενάγων, πλην του Παπαναστα-
 σίου, διαπίστωσαν μετατραυματική διακοπήθεια με όλα τα
 συνεπακόλουθα συμπτώματα. Ο γιατρός Πελίδης εκ μέρους
 5 της εναγομένης παρουσίασε μια εντελώς διαφορετική εικόνα
 για την όλη κατάσταση του ενάγοντα. Ανάτρεψε τον ισχυρι-
 σμό για διακοπήθεια. Η θέση του ήταν ότι ο ενάγων είχε
 κληρονομικά ελαττωματικό δίσκο και αυτή ήταν η αιτία των
 ενοχλημάτων του. Τα ενοχλήματα οφείλονται στον ερεθισμό
 10 των μαλακών μοριών που προκλήθηκε λόγω απότομης κίνη-
 σης του κορμού από το δυστύχημα.

Εξέτασα πολύ προσεκτικά την ιατρική μαρτυρία, σε συ-
 νάρτηση με την υπόλοιπη μαρτυρία, και έχω καταλήξει στο
 συμπέρασμα ότι η πιο πειστική και ολοκληρωμένη είναι η
 15 μαρτυρία του γιατρού Πελίδη. Εκείνο που συνηγορεί υπέρ
 της αποδοχής της μαρτυρίας του γιατρού Πελίδη είναι ότι ο
 ενάγων δεν υποβλήθηκε σε εγχείρηση αν και έχει παρέλθει αρ-
 κетός χρόνος από το δυστύχημα. Σύμφωνα με τη μαρτυρία
 20 του Πελίδη αν υπήρχε ρήξη του δίσκου της σπονδυλικής στή-
 λης, όπως υπάρχει ισχυρισμός, τότε η άμεση χειρουργική
 επέμβαση θα ήταν αναπόφευκτη. Τούτο επεβάλλετο λόγω
 ανυπόφορου πόνου που προκαλεί ο εγκλωβισμός του νεύ-
 ρου, από την κήλη που δημιουργείται με τη ρήξη.

Ο γιατρός του ενάγοντα Φάντης σε ερώτηση του δικηγόρου
 25 της εναγομένης αν προϋπήρχε κάποια βλάβη στο δίσκο, η οποία
 δυνατόν να επιδεινώθηκε από τη θλάση της μοίρας της σπονδυ-
 λικής στήλης, απάντησε ότι δεν απέκλειε ούτε το επιβεβαίωνε.
 Επίσης ο ίδιος γιατρός συνέστησε στον ενάγοντα να υποβληθεί
 30 σε περαιτέρω αναλύσεις για να διαπιστωθεί εάν χρειάζεται χει-
 ρουργική επέμβαση. Τούτο συγκρούεται με τη δική του γνώμη
 σύμφωνα με την οποία η μόνη θεραπεία είναι η εγχείρηση γιατί
 χωρίς αυτήν η κατάσταση θα χειροτερεύσει. Από τη μαρτυρία
 35 του προκύπτει ότι ούτε ο ίδιος ήταν βέβαιος ότι ο ενάγοντας
 έπρεπε να υποβληθεί σε εγχείρηση. Καμιά λογική εξήγηση δεν
 δόθηκε από τους γιατρούς του ενάγοντα γιατί μέχρι την ημέρα
 της ακροαματικής διαδικασίας ο ενάγων δεν εγχειρίστηκε. Το
 μόνο λογικό συμπέρασμα που μπορεί να εξαχθεί είναι ότι μια
 40 τέτοια επέμβαση ίσως να μην ήταν επιβεβλημένη. Θα ανέμενε
 κάποιος ότι, εάν πράγματι η κατάσταση του ενάγοντα χειροτέ-
 ρευε, τότε η εγχείρηση θα έπρεπε να είχε γίνει.

Σύμφωνα με τη μαρτυρία του Πελίδη ο γιατρός που εξέτασε
 τον ενάγοντα αμέσως μετά το δυστύχημα θα ήταν σε καλύτερη

θέση να διαγνώσει τα συμπτώματά του. Ένας Ειδικός Ορθοπεδικός, συνέχισε, μπορεί να επισημάνει ρήξη του σπονδύλου από την κλινική εξέταση. Ο γιατρός Παπαναστασίου που ήταν ο πρώτος που εξέτασε τον ενάγοντα και είχε την απαιτούμενη πείρα και ειδικότητα δεν ανέφερε ότι διακρίβωσε κάτι τέτοιο.

5

Θα θίξω επίσης σε συντομία ένα γεγονός που πιστεύω ότι ενδυναμώνει την κατάληξη μου για αποδοχή της μαρτυρίας του γιατρού Πελίδη. Μετά αποτάθηκε στο Δικαστήριο και του δόθηκε άδεια επανακλήτευσης των ιατρών του Φάντη και Ζαννέττου για να αντικρούσουν, όπως ισχυρίστηκε, το μέρος εκείνο της μαρτυρίας του Πελίδη ότι δηλαδή προϋπήρχε κάκωση του δίσκου του ενάγοντα. Παρόλο τούτο τέτοια μαρτυρία δεν προσκομίστηκε, έτσι, παραμένει η μαρτυρία του Πελίδη χωρίς σοβαρή αμφισβήτηση.

10

15

Δεν θα επαναλάβω τη μαρτυρία του γιατρού Πελίδη αλλά συνοπτικά θα πρέπει να λεχθεί ότι εκείνο που διαπίστωσε ήταν η κάκωση των μαλακών μορίων που ερέθιζαν τον εκφυλισμένο δίσκο. Τα συμπτώματα αυτά διαρκούν από 3-6 εβδομάδες. Διαπίστωσε επίσης μια υποτονία στο δεξιό μηρό σαν συνεπακόλουθο κάκωσης των μορίων.

20

Έχοντας υπόψη την ιατρική μαρτυρία του Παπαναστασίου και Πελίδη, πιστεύω ότι ο ενάγοντας υπερβάλλει όταν ισχυρίζεται ότι η κατάσταση του επιδεινώθηκε σε τέτοιο βαθμό λόγω του δυστυχήματος..."

25

Είναι γεγονός ότι η εφεσίβλητη με την Υπεράσπισή της αρνήθηκε γενικά τις σωματικές βλάβες και δεν ισχυρίστηκε οτιδήποτε περί κληρονομικής δυσκοπάθειας. Όμως με την άρνηση της αυτή η εφεσίβλητη δημιούργησε για τον εφεσείοντα την ανάγκη αυστηρής απόδειξης των ισχυρισμών του. Το θέμα της κληρονομικής δυσκοπάθειας τέθηκε κατά την αντεξέταση στους μάρτυρες του εφεσείοντα και δεν είναι ορθός ο ισχυρισμός περί του αντιθέτου. Επίσης δόθηκε η ευκαιρία στον εφεσείοντα να προσκομίσει αντικρουστική μαρτυρία. Υπό τις περιστάσεις έχουμε την άποψη πως δεν μπορεί να ευσταθήσει ο λόγος αυτός της έφεσης. Στα ιατρικά πιστοποιητικά δεν αναμένεται ότι θα αναφέρεται η όλη ιατρική μαρτυρία που πρόκειται να δοθεί. Πέραν τούτου, δεν μπορεί να λεχθεί πως επειδή ο ισχυρισμός περί κληρονομικής δυσκοπάθειας δεν αναφέρθηκε στην έκθεση υπεράσπισης, δεν έπρεπε να γίνει επιτρεπτό να δοθεί μια τέτοια μαρτυρία ή να ληφθεί υπόψη από το Δικαστήριο. Η μαρτυρία αυτή είναι στενά συνυφασμένη με

30

35

40

5 τους ισχυρισμούς του Εφεσείοντα περί μετατραυματικής δυσκοπάθειας που η άλλη πλευρά ήταν ελεύθερη να αντικρούσει με τη μαρτυρία που δόθηκε. Επίσης θα πρέπει να αναφερθεί ότι ο εφεσείοντας δεν καταλήφθηκε εξ απήνης λόγω αυτής της μαρτυρίας και δόθηκε σ' αυτόν η ευκαιρία να προσκομίσει αντικρουστική μαρτυρία και δεν το έπραξε.

10 Το θέμα της κληρονομικής δυσκοπάθειας συνδέεται και με ένα άλλο λόγο έφεσης που αφορά την αξιοπιστία της μαρτυρίας του Δρος Πελίδη. Είναι η θέση του εφεσείοντα πως η μαρτυρία αυτή δεν έπρεπε να γίνει αποδεκτή γιατί ο ιατρός Πελίδης εξέτασε τον εφεσείοντα μόνο μια φορά.

15 Το θέμα της αξιοπιστίας των μαρτύρων διέπεται από πάγια νομολογία του Ανώτατου Δικαστηρίου, που προνοεί ότι το θέμα τούτο αποτελεί έργο του πρωτόδικου Δικαστηρίου και το Ανώτατο Δικαστήριο σπάνια επεμβαίνει. Ευχέρεια για τον παραμερισμό ή την ανατροπή των ευρημάτων αξιοπιστίας παρέχεται μόνο όταν καταφαινόνται εξ αντικειμένου ανυπόστατα (βλ., 20 μεταξύ άλλων, *Aristotelous v. General Insurance Co.* (1981) 1 C.L.R. 582, *Πίτσιλλος ν. Ευγενίου* (1989) 1(Ε) Α.Α.Δ. 691, *Καννάουρου και Άλλος ν. Σταδιώτη και Άλλου* (1990) 1 Α.Α.Δ. 35.

25 Εξετάζοντας την εισήγηση του δικηγόρου του εφεσείοντα δεν έχουμε πεισθεί ότι δικαιολογείται η επέμβαση μας στην παρούσα υπόθεση. Ήταν εύλογα επιτρεπτό στο πρωτόδικο Δικαστήριο να δεχθεί τη μαρτυρία του Δρος Πελίδη και να προβεί στα ευρήματά του.

30 Ο λόγος της έφεσης που αφορά τον ισχυρισμό περί ανεπάρκειας του ποσού των γενικών αποζημιώσεων, στρέφεται τόσο κατά του ποσού των αποζημιώσεων σε περίπτωση που η έφεση θα επετύγχανε στο θέμα της απόρριψης του ευρήματος περί κληρονομικής δυσκοπάθειας, όσο και κατά του ύψους των αποζημιώσεων με βάση τις σωματικές βλάβες που υπέστη ο εφεσείων, 35 όπως τις διαπίστωσε το πρωτόδικο Δικαστήριο· και στις δύο περιπτώσεις είναι η θέση του εφεσείοντα πως οι γενικές αποζημιώσεις είναι υπερβολικά ανεπαρκείς. Έχοντας όμως καταλήξει πως το εύρημα του Δικαστηρίου περί κληρονομικής δυσκοπάθειας ευσταθεί, θα εξετάσουμε το θέμα των γενικών αποζημιώσεων με βάση τα ευρήματα του πρωτόδικου Δικαστηρίου. 40

Έχει νομολογηθεί πως το Ανώτατο Δικαστήριο δεν δικαιολογείται να επεμβαίνει στο εύρημα του πρωτόδικου Δικαστηρίου.

ου όσον αφορά τις αποζημιώσεις, εκτός εάν πεισθεί είτε ότι το πρωτόδικο Δικαστήριο ενήργησε με βάση λανθασμένες νομικές αρχές, είτε ότι το ποσό των αποζημιώσεων είναι τόσο έκδηλα υπερβολικό ή τόσο έκδηλα ανεπαρκές που να καθιστά την απόφαση του Δικαστηρίου ένα απόλυτα λανθασμένο υπολογισμό. 5
(Βλ. *Christodoulou v. Menicou and Others* (1966) 1 C.L.R. 17 στη σελ. 36, *Ioannou v. Howard* (1966) 1 C.L.R. 45 στη σελ. 55).

Στον καθορισμό του ύψους των γενικών αποζημιώσεων, το πρωτόδικο Δικαστήριο άντλησε καθοδήγηση από αποφάσεις του Ανωτάτου Δικαστηρίου και από αποφάσεις που αναφέρονται στο σύγγραμμα των Kemp & Kemp. 10

Έχουμε εξετάσει τα όσα αναφέρθηκαν από τους δικηγόρους, καθώς επίσης και τα ευρήματα του Δικαστηρίου και κρίνουμε ότι το ποσό των γενικών αποζημιώσεων που επιδίκασε το πρωτόδικο Δικαστήριο είναι δίκαιο και εύλογο. Δεν έχουμε πεισθεί ότι το ποσό αυτό είναι έκδηλα ανεπαρκές, για να δικαιολογείται η επέμβασή μας. 15

Για όλους τους πιο πάνω λόγους, η έφεση αποτυγχάνει και απορρίπτεται με έξοδα εις βάρος του εφεσείοντα. 20

Η έφεση απορρίφθηκε με έξοδα σε βάρος του εφεσείοντα. 25